

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАЦІЙНИХ І ПРИКЛАДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ КАФЕДРА
ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

О. М. Чальцева, К. А. Швець

СВІТОВА ПОЛІТИКА

Методичні рекомендації для здобувачів
ОС «Бакалавр» спеціальності 052 Політологія

Вінниця
2023

УДК 327(100)(072)

С 246

*Затверджено вченою радою факультету інформаційних і прикладних технологій Донецького національного університету імені Василя Стуса
(протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.)*

Укладачі:

Чальцева Олена Михайлівна – д-р політ. наук, професор, професор, в. о. завідувача кафедри політології та державного управління Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Швець Катерина Андріївна – асистент кафедри політології та державного управління Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Рецензенти:

Іваницька Ольга Павлівна – д-р іст. наук, професор кафедри політології та державного управління Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Ольга Анісімова Миколаївна – д-р екон. наук, професор, в. о. зав. кафедри інформаційних систем управління Донецького національного університету імені Василя Стуса.

С 246 Світова політика: методичні рекомендації для здобувачів ОС «Бакалавр» спеціальності 052 Політологія / уклад. О. М. Чальцева, К. А. Швець. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. 28 с.

Методичні рекомендації з дисципліни «Світова політика» для здобувачів ОС «Бакалавр» спеціальності 052 Політологія включають програму курсу, яка дає змогу розкрити специфіку, значення й сутність кожної теми; плани семінарських занять, тематику контрольних робіт, рефератів, есе та доповідей; зміст тестових, творчих та практичних завдань, які можуть бути використані для написання модульних контрольних робіт; списки рекомендованої літератури для підготовки до семінарів, заліків, іспитів і написання рефератів, наукових доповідей, статей і контрольних робіт.

УДК 327(100)(072)

© Чальцева О. М., Швець К. А., 2023

© ДонНУ імені Василя Стуса, 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	4
РОЗДІЛ 1. Програма навчальної дисципліни.....	6
РОЗДІЛ 2. Методи і форми контролю, критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти.....	14
Питання до заліку / іспиту.....	24
Список рекомендованої літератури.....	27

ВСТУП

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни *Світова політика* складена відповідно до освітньої програми «Прикладна політологія та політичні технології» спеціальності 052 Політологія підготовки здобувачів освіти ОС «Бакалавр» галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, формують інтегральні, загальні і фахові компетентності та програмні результати навчання, якими оволодіють здобувачі вищої освіти.

Мета навчальної дисципліни передбачає на основі класичних і нових теоретичних підходів визначити основні характеристики світової політики з урахуванням сучасних тенденцій світового політичного процесу.

Навчальна дисципліна формує міждисциплінарні взаємозв'язки з іншими дисциплінами, як-от: «Філософія», «Історія політичних вчень», «Політичні інститути та процеси», «Геополітика», «Соціологія», «Теорія політичної науки» та ін.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти таких компетентностей та програмних результатів навчання:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати спеціалізовані завдання у предметній сфері політології та застосовувати ключові теорії і методи політичних досліджень та аналізу політики у експертно-аналітичній, політико-організаційній, консультаційній, викладацькій і громадській сфері практичної професійної діяльності.

Загальні компетентності (ЗК):

- **ЗК-2.** Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.
- **ЗК-3.** Здатність спілкуватись державною мовою як усно, так і письмово.
- **ЗК-6.** Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- **СК-1.** Розуміння загальної природи та значення політики як специфічного виду діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи основні віхи розвитку уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.

- **СК-3.** Вільне володіння базовим категорійно-поняттєвим та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.

- **СК-5.** Застосування ключових політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.

- **СК-7.** Здатність використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному ринку праці.

- **СК-10.** Спроможність професійно виконувати політико-організаційні, експертні, дорадчі та консультаційні функції на національному та міжнародному ринку праці.

- **СК-12.** Розуміння ключових індикаторів втілення інформаційно-комунікаційної стратегії для державних та недержавних організацій з урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки України.

Програмні результати навчання (ПРН):

- **ПРН-2.** Розуміти предметну область та базову специфіку професійної діяльності.

- **ПРН-3.** Вільно спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

- **ПРН-6.** Вчитися та оволодівати сучасними професійними знаннями.

- **ПРН-11.** Знати на відповідному рівні загальну природу та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи основні віхи розвитку уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.

- **ПРН-13.** Вільно володіти базовим професійним категорійно-поняттєвим та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.

- **ПРН-15.** Застосовувати ключові політологічні поняття, теорії та методи до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.

- **ПРН-17.** Використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.

- **ПРН-20.** Професійно виконувати політико-організаційні, експертні, дорадчі та консультаційні функції на національному та міжнародному ринку праці.

- **ПРН-22.** Розуміти ключові індикатори втілення інформаційно-комунікаційної стратегії для державних та недержавних організацій з врахуванням необхідності забезпечення національної безпеки України.

РОЗДІЛ 1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I

ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС

Тема I. Світова політика, міжнародні відносини: предметні галузі, історія розвитку дисциплін

Розмежування предметних галузей: світової політики, міжнародних відносин, зовнішньої політики, політології міжнародних відносин. Предметну галузь політології міжнародних відносин становлять методи, форми, засоби формування, реалізації й оцінки політики, яка здійснюється державами, в економічній, у воєнній, екологічній, правовій та інших сферах. Предмет політології міжнародних відносин передбачає комплексний політичний аналіз діяльності держав, як на національному, так і на міжнародному рівні. Цей предмет вивчає й аналізує процеси реалізації інтересів політичних еліт (груп), які монополізували право формулювати «національні інтереси» усередині держави та на міжнародній арені.

Міждисциплінарний характер предмету політології міжнародних відносин. Використання методів як соціально-гуманітарних, так і прикладних галузей знань. Головні методи: системний підхід, історичний метод, компаративний метод, метод моделювання, прогностичний метод. Рівні аналізу у світовій політиці (Дж. Д. Сінгер, К. Уолтц).

Тема II. Традиційні парадигми та нові школи в теорії міжнародних відносин

Природа міжнародних відносин відповідно до реалістської парадигми (реалізм та неореалізм). Г. Моргентау та його внесок у становлення політичного реалізму. «Національний інтерес» і «сила» як головні категорії реалізму.

Західноєвропейська школа реалізму (Р. Арон). Школа лібералізму (традиційний ідеалізм та неолібералізм). Джозеф Най і Роберт Кохен – засновники неолібералізму в теорії міжнародних відносин. Теорія взаємозалежності. Неомарксистська парадигма. І. Валлерстайн. С. Амін. Модерністський і постмодерністський підхід в теорії міжнародних відносин. Конструктивізм як альтернативна теорія міжнародних відносин. Феміністські погляди на сучасну систему світової політики. «Великі дискусії» в теорії міжнародних відносин та їх наслідки для науки.

Тема III. Сучасні актори світової політики. Держава – головний актор міжнародних відносин

Традиційні та нові суб'єкти сучасної світової політики. Погляди представників шкіл: реалізму, неореалізму, неолібералізму, неомарксизму на державу як головного суб'єкта міжнародних відносин. Конфліктний характер взаємодії між

акторами світової політики. Класифікації держав. Наукові підходи до визначення «імперії». Історичні і сучасні імперії.

Поняття «перший світ», «другий світ», «третій світ», «маргінальний світ», «центр», «периферія».

Національно-державний суверенітет: поняття, характер формування, класифікація. Національно-державний суверенітет як об'єктивна та суб'єктивна категорія міжнародних відносин. Класичне визначення поняття «суверенітет» французьким філософом Ж. Боденом. Внутрішній та зовнішній аспекти суверенітету. Національний, народний, державний суверенітет. Сучасні визначення суверенітету: суверенітет взаємозалежності, внутрішній суверенітет, вестфальський суверенітет, міжнародний юридичний суверенітет. Міжнародно-правова основа суверенітету. Проблеми втрати суверенними державами імунітету від юрисдикції інших держав. Суверенітет в умовах постбіполярності. Поняття «колоніалізму» та «нового колоніалізму».

Криза «суверенітету держави» у сучасних міжнародних відносинах. Вплив на державу «зверху», «знизу», «ззовні» (Я. К. Смутс). Проблема легітимації національних інтересів у державі. Ресурси влади під час формування національної стратегії волі.

Національно-державний інтерес як комплексна категорія. Національно-державний інтерес як суб'єктивна та об'єктивна категорія. Класифікація національного інтересу за Г. Моргентхау. Локальні, національні, регіональні, міжнародні інтереси держав. Механізм формування національного інтересу конкретною державою. Проблема компромісу національних інтересів держав у світовій політиці. Трансформація поняття «національний інтерес» в умовах глобалізації.

Тема IV. Недержавні суб'єкти сучасної світової системи

Міжнародні міжурядові організації (ММО): компетенція, повноваження, функції. Класифікації ММО. Головні риси міжнародних організацій (Ш. Зоргбіб).

Організації універсального, регіонального, міждержавного характеру. Організація Об'єднаних Націй (ООН): структурні підрозділи. Трансформація ММО: напрями, перспективи.

Міжнародні неурядові організації (МНО): характерні риси, функції.

Транснаціональні корпорації, Транснаціональні банки: позитивні та негативні наслідки діяльності.

Нетрадиційні суб'єкти світової політики: Ватикан, Мальтійський орден, вільні міста. Інші суб'єкти міжнародних відносин: національно-визвольні рухи, релігійні організації, мафіозні структури, терористичні організації, масонські ложі, окремі особистості.

Інтернет як новий суб'єкт у сучасній світовій політиці.

Тема V. Зовнішня політика та зовнішньополітичний процес
Зовнішня політика та зовнішньополітичний процес: поняття, сутність, аспекти розгляду

Поняття зовнішньої політики (ЗП) та зовнішньополітичного процесу (ЗПП). Специфіка середовища реалізації ЗП.

Теоретичні дослідження зовнішньої політики. Головні напрями аналізу зовнішньої політики: компаративні дослідження, структурно-функціональний аналіз, дослідження з позицій загальної та соціальної психології.

Порівняльні дослідження зовнішньої політики (comparative foreign polisy). Критика політичного реалізму. Побудова «ідеальних моделей» зовнішньої політики: «теорія зовнішньої політики Дж. Модельського», «кібернетичний підхід К. Дойча», п'ять рівней детермінації зовнішньої політики Дж. Розенау, економічні концепції зовнішньої політики, ідея «транснаціональних відносин». Практичні компаративні дослідження зовнішньополітичного процесу: Г. Аллісона, М. Брешера, М. Хелперіна, А. Джорджа, С. Хантінгтона, Р. Хілсмана, О. Холсті, К. Уолтца та ін.

Структурно-функціональний аналіз ЗП: бюрократична теорія ЗП, дослідження процесів прийняття зовнішньополітичних рішень (К. Боулдінг, К. Дойч, Дж. Розенау, Р. Снайдер та ін.), дослідження ролі еліт та груп тиску на формування зовнішньополітичного рішення (Г. Алмонд, Г. Колко, С. Р. Міллю, Б. Коен та ін.). Перспективні напрями теоретичних досліджень зовнішньої політики.

Сутність ЗП держави згідно з конкретно-політичним, структурно-діяльним та соціокультурним аспектами. Формування ЗП держав в авторитарних, тоталітарних та демократичних суспільствах. ЗПП: типи, функції. Детермінанти ЗП.

Діалектичний зв'язок внутрішньої та зовнішньої політики. Проблема взаємозв'язку та взаємовпливу зовнішньої та внутрішньої політики в теоріях: реалізму, марксизму, неореалізму, структуралізму, транснаціоналізму. Ресурсна база внутрішньої та зовнішньої політик. Тип політичного режиму, ідеологія, культура та характер зовнішньої політики держави. Різноманітність природи внутрішнього та зовнішнього середовища.

Змістовий модуль II
СВІТОВА ПОЛІТИКА

Тема VI. Міжнародне право

Сучасне міжнародне право: поняття, особливості та функції. Історичне формування міжнародного права. Поняття «Міжнародне право». Особливості та функції міжнародного права. Співвідношення міжнародного та національно-державного права. Імплементация: поняття та види. Проблема примату міжнародного права.

Моністична та дуалістична теорії. Формування та класифікація норм міжнародного права. Паритет. Міжнародно-правовий звичай. Утворення норм. Кодифікація: сутність та види. Класифікація норм міжнародного права: універсальні, партикулярні, імперативні, диспозитивні.

Головні принципи міжнародного права як універсальні та імперативні норми. Час прийняття принципів міжнародного права. Основні принципи міжнародного права: характеристика і проблеми з виконанням. Міжнародне гуманітарне право. Поняття «гуманітарна катастрофа». Проблема гуманітарного втручання. Міжнародно-правова основа взаємовідносин між державами. Міжнародне право, зовнішня політика та дипломатія. Дипломатичне право. Функції дипломатії. Дипломатичні представництва держав, які акредитують у країнах перебування. Функції дипломатичних представництв. «Другий напрям дипломатії» (Track two Diplomacy): сутність, головні цілі, представники.

Тема VII. Глобалізація та її соціально-політичні наслідки Поняття, сутність глобалізації. Періодизація процесу глобалізації

Поняття, сутність глобалізації. Періодизація процесу глобалізації. Географічні феномени глобалізації: «глокалізація» та «економічні архіпелаги», технічні макросистеми – «планетарне село» (М. Мак – Луан). Економічна, соціальна, комунікативна глобалізація.

Сучасні наукові концепції глобалізації. Погляди на проблему глобалізації представників наукових шкіл міжнародних відносин: «реалізму» (С. Хантінгтон, Г. Кіссінджер, Ф. Сашвальд), «неолібералізму» (Ф. Фукуяма, М. Закер, Ліпшутц...), «неомарксизма» (І. Валерстайн, С. Амін, Х. Мегдофф). Мондіалізація. Транснаціоналізм. Різновиди світового культурного потоку (Аппадуї).

Глобалізація і проблеми національно-державного суверенітету. Наслідки глобалізації. Позитивні та негативні наслідки глобалізації. Політичні впливи глобалізації. Шляхи вирішення глобальних проблем. Антиглобалізм. Альтерглобалізм. Проблема державно-ценристської моделі та національних інтересів в умовах глобалізації.

Тема VIII. Міжнародна безпека в умовах сучасного світопорядку. Безпека: поняття, рівні

Поняття безпеки. Фактори, які вплинули на перегляд поняття «міжнародна безпека». Рівні безпеки: національна, регіональна, глобальна. Категорія «міжнародна безпека» в теорії міжнародних відносин. Теоретичне обґрунтування концепції міжнародної безпеки різними науковими школами.

Реалістське уявлення «міжнародної безпеки». Ліберальна парадигма. «Гроціанська» та «Кантіанська» концепції безпеки. Індивідуальна безпека, як складник

міжнародної безпеки. Феміністичне уявлення безпеки. Національна безпека: визначення, складники, засоби забезпечення. Складники стратегії національної безпеки держави. Національна безпека США, об'єднаної Європи, України. Засоби забезпечення міжнародної національної безпеки країни. Міжнародна безпека і сучасні міжнародні відносини.

Міжнародно-правова основа безпеки. Миротворчі операції з примушування до миру та підтримування миру. Умови виконання механізму колективного забезпечення миру та безпеки в сучасному світі.

Війна та мир у сучасній світовій політиці. Визначення понять «війна» і «мир». Трансформація поняття «війна» в сучасних умовах. Сучасні теорії війни та миру. Активний і пасивний мир. Міжнародне право і війна. Типи війн: психологічна, ідеологічна, інформаційна, технологічна, економічна, антитерористична. Роль воєнної сили в умовах біполярності та стратегічного паритету. Ядерна зброя та проблеми світової безпеки. Експорт зброї масового знищення в сучасних умовах. Ядерна зброя та зовнішньополітичні цілі сучасних держав. Воєнно-політичні організації. Типи воєнних режимів. Воєнний фактор у сучасній системі міжнародних відносин.

Тема ІХ. Міжнародні конфлікти та засоби їх вирішення

Міжнародний конфлікт: поняття, динаміка, класифікації. Поняття міжнародного конфлікту. Класифікація міжнародних конфліктів. Стадії та фази розвитку конфліктів. Поширення та ескалація конфлікту. Теоретичні підходи до вивчення міжнародних конфліктів. Теоретичні дослідження міжнародних конфліктів: «стратегічні дослідження», «дослідження конфлікту» (структурна теорія агресії Гальтунга, теорія політичної рівноваги Органьски, багатополіусне уявлення світу за Уолцом), «дослідження демократичного миру», «переговорний процес», «регулювання конфліктів» та ін.). Нові актуальні напрями у дослідженнях міжнародних конфліктів у світі. Урегулювання міжнародних конфліктів.

Теоретичні напрями та практичні підходи урегулювання міжнародних конфліктів. Основні принципи та фази урегулювання конфліктів. Роль третьої сторони в урегулюванні конфлікту. Категорії третьої сторони (медіатора): «Арбітр», «Посередник», «Помічник»: характерні риси та функції. Санкції, ембарго, миротворчі операції як види впливу третьої сторони. Технологія посередницької діяльності. Посередництво держав, міжнародних організацій, особистостей. Інші види посередництва.

Переговорний процес. Структура та головні етапи переговорного процесу. Засоби представлення позицій сторін. Значення ВАТНА та АТНА в переговорному процесі. Тактичні прийоми вирішення конфліктів: торг, партнерський підхід. Багатосторонні переговори. Проблема прийняття політичних рішень.

Тема X. Моделі взаємовідносин Схід – Захід, Північ – Південь, Південь – Південь. Теорії Розвитку та Відсталості

Проблеми політичного розвитку через призму демократії (Джеймс Брайс, Карл Фрідріх, Сеймур Ліпсет). Теоретична концепція політичного розвитку згідно з трьома вимірами політичної системи: диференціації, рівності та здібності. Політичні кризи та наслідки політичного розвитку (Ленард Байндер). Розвиток і націоналізм: К. Дойч, Р. Бендікс, Р. Емерсон. Націоналізм і соціалізм (Хорас Дейвіс). Проблема прогресивності та деструктивності націоналізму. Модернізація: Теорія стадій модернізації (У. Ростоу, А. Органські, С. Блек). Політичний занепад за С. Хантігтоном та Дж. Нельсоном. Відсталість у розвитку (С. Фуртадо, С. Амін, Д. Лейн). Дихотомія Центр – Периферія. Теорія слабкої розвинутості (Андре Гунтер Франк, Уолтер Родні, Малькольм Коуелл).

Немарксистські підходи до теорії залежності: структуралістський та національно-автономний розвиток (С. Фуртадо, О. Сункел); внутрішній колоніалізм (П. Казанова); полюса розвитку (Ф. Перру, М. Андре), капіталістичний розвиток залежних країн (Ф. Кардозо, Е. Фалетто). Марксистські підходи до теорії залежності. Монополістичний капіталізм (П. Баран, П. Суїзі, Х. Мегдофф); нова залежність (Душ Сантуш); субімперіалізм (Маріні). Теорії імперіалізму: ліберальна немарксистська (Дж. Гобсон, К. Каутський, Й. Шумпетер, Дж. Галтунг) і радикальна марксистська (Р. Люксембург, Р. Гільфердінг, П. Баран, П. Суїзі, Х. Мегдофф).

Соціально-культурний та економічний розвиток країн: «Схід – Захід», «Північ – Південь». Культурна основа дихотомій «Схід – Захід», «Північ – Південь». Диверсифікація держав, які розвиваються. Сучасне економічне становище країн світового Півдня, Півночі. Типи колоніалізму: воєнний, політичний, економічний, комунікаційний, технологічний, ідеологічний. «Схід – Захід», «Північ – Південь» – проблема гармонізації відносин. Соціально-культурний та економічний розвиток країн «Півдня – Півдня». Формування нового типу відносин «Південь – Південь». Сучасний регіоналізм.

Змістовий модуль III

ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО КУРСУ ДЕРЖАВИ

Тема XI. Роль ідеології та релігії у формуванні зовнішньополітичного курсу держави

Ідеологія: поняття, рівні. Роль ідеології в системі міжнародних відносин. Державна ідеологія та формування зовнішньополітичного курсу. Ідеологічна дихотомія «друг – ворог». Ідеологічна війна. Етапи ідеологічного протистояння в міжнародній політиці. «Холодна війна» – ідеологічне протистояння Сходу і Заходу. Нові тенденції ідеологічних суперечностей у сучасному світопорядку.

Релігійний фактор – один із постійних факторів політичної культури. Світові релігії та їх роль у сучасних міжнародних відносинах та дипломатії. Класифікація релігійних об'єднань та організацій, які діють у системі міжнародних відносин: окремі релігійні конфесії (церкви), які мають наддержавний характер; міжцерковні міжнародні організації, які засновані окремими релігійними конфесіями (церквами); об'єднання окремих релігійних груп. Контрольна, правотворча, інформаційна, консультативна діяльність релігійних організацій. Соціально-політичні доктрини православ'я, католицизму, ісламу. Підхід до проблем війни та миру. Відношення сучасних світових релігій до глобальних та загальнолюдських проблем.

Тема XII. Зовнішня політика американських держав. Зовнішньополітична стратегія США. Латинська Америка в сучасних міжнародних відносинах (самостійне вивчення теми)

Трансформаційні процеси в латиноамериканських країнах. Економічне зростання держав-лідерів регіону – Мексики, Чилі, Уругваю. Сучасні економічні проблеми у країнах Латинської Америки. Проблема політичної стабільності в регіоні. Вплив США на формування зовнішньополітичного курсу у країнах Латинської Америки. Регіональні організації. Розвиток інтеграційних процесів у Латинській Америці.

Зовнішньополітична стратегія США в концепціях представників неоізоляціонізму, реалізму, лібералізму. Зовнішньополітичні аспекти американської політики. Національні інтереси США. Поняття «Світовий лідер». Роль США в універсальних міжнародних організаціях. Розв'язання конфліктів при участі США: головні проблеми.

Тема XIII. Зовнішня політика країн Європи. Інтеграція Європи та нова система міжнародних відносин. Центральна, Східна та Південно-Східна Європа (самостійне вивчення теми)

Проблеми розширення ЄС у 90-ті рр. ХХ ст. Об'єднання Німеччини. Інституалізація відносин в об'єднаній Європі. Економічні, соціальні, політичні, етнічні проблеми Європейського співтовариства. Питання військово-політичного співтовариства в Західній Європі. Формування нової концепції європейської безпеки. Особливості зовнішньополітичних доктрин країн ЄС. Здійснення спільної зовнішньої політики та політики безпеки країнами ЄС. Нові функції з урегулювання міжнародних криз. Перспективи вступу до ЄС нових держав.

Процеси трансформації в країнах Центральної, Східної та Південно-Східної Європи. Становлення незалежних країн. Диференціація країн ЦЄ та ПЄ з погляду здійснення політичних та економічних реформ. Відсутність ефективних механізмів регіонального політичного та економічного співробітництва. Роль регіональних європейських організацій у політиці Європи. Розширення НАТО. Етнополітичні конфлікти в цьому регіоні.

Тема XIV. Міжнародні відносини та зовнішня політика країн Північно-Східної та Південної Азії (самостійне вивчення теми)

Економічне зростання у країнах Північно-Східного регіону. Неоазіанізм. Економічні регіональні організації. Зовнішньоекономічні пріоритети Японії у Східній Азії. Зовнішня політика країн Корейського півострова. Зовнішньо-політична концепція Китайської народної республіки.

Значення Південної Азії в сучасному світопорядку. Індія як регіональний лідер.

Тема XV. Формування зовнішньополітичного курсу країнами Близького та Середнього Сходу (самостійне вивчення теми)

Формування близькосхідної регіональної системи. Роль ісламського фактору у міжнародних відносинах. Міждержавні, національно-державні, міжетнічні, етнодержавні, етносоціальні, етноконфесійні конфлікти Близькосхідного регіону. Арабо-Ізраїльські відносини у контексті проблеми Близькосхідного врегулювання. Проблема безпеки Перської Затоки у 90-і рр. та в сучасний період.

Тема XVI. Пріоритети зовнішньої політики України

Зовнішньополітична доктрина України. Зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на зовнішньополітичний курс української держави. Етапи зовнішньополітичної діяльності України. Пріоритетні напрями ЗП України: Європейський Союз, Росія, США. Співробітництво Україна – НАТО. Зовнішньополітичні перспективи України.

Тема XVII. Комунікація та міжнародні відносини: правовий аспект і основні проблеми

Політична комунікація: поняття, сутність, функції. Міжнародні відносини як специфічний тип спілкування. Функції спілкування в міжнародній сфері: комунікативна, перцептивна, соціалізаційні. Проблема соціокультурного суверенітету в умовах глобалізації. Ідентифікація, самоідентифікація, національна ідентифікація суб'єктів міжнародних відносин. ЗМІ та міжнародні відносини. ЗМІ та сучасне міжнародне право. Комп'ютерно-комунікаційні технології у світовій політиці.

Тема XVIII. Політичний прогноз міжнародних відносин

Футурологія: поняття. Футурологічні центри США, Західної Європи, Росії, України. Три течії футурологічної думки Заходу: «екопесимістична», «технооптимістична», «реалістська». Спільні напрямки виходу з глобальної кризи суспільства. Політична модель С. Гантінгтона («Зіткнення цивілізацій»). Політичний прогноз О. Тоффлера («Футурошок», «Зсув влади: знання, багатство, сила на порозі ХХ ст.», «Третя хвиля»). Проблема «кінця історії» Ф. Фукуяма. Геостратегія для Євразії за З. Бжезинським («Велика шахівниця»). Російська школа політичного прогнозу. Значення феномену «західнізму» А. А. Зінов'єва. Політичний прогноз А. С. Панаріна.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ І ФОРМИ КОНТРОЛЮ, КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Підготовка рефератів

Теми:

1. Культурна глобалізація: історичні форми, прояви, інфраструктури.
2. Універсальні цінності та національна ідентичність.
3. Глобалізація та навколишнє середовище.
4. Глобальна фінансова система.
5. Вплив глобалізації на сучасні політичні системи: позитиви і негативи.
6. Альтерглобалізм і антиглобалістична боротьба.
7. Зовнішня політика та зовнішньополітичний процес: складники, сутність.
8. Прийняття зовнішньополітичних рішень політичними лідерами.
9. Миротворчі операції як засіб допомоги конфліктуючим сторонам: позитивні та негативні сторони.
10. Сучасні неурядові організації та їх роль у світовій політиці.
11. Нові актори міжнародних відносин.
12. Сучасні проблеми міжнародного права.
13. Міжнародна безпека – сутність, сучасне теоретичне обґрунтування.
14. Воєнна безпека. Нерозповсюдження зброї масового знищення.
15. Проблеми контролю за виробництвом та продажем зброї.
16. Національна специфіка переговорного процесу.
17. Парадипломатія в сучасній світовій політиці.
18. Інтернет та світова політика.
19. Сайт WikiLeaks і викриття міжнародних та національних проблем.
20. Сучасні міжнародні конфлікти: тенденції і проблеми їх вирішення.
21. Національні школи теорії міжнародних відносин.
22. Теоретичні напрями школи реалізму.
23. Роль ідеологічного фактора в сучасній світовій політиці.
24. Католицька церква в сучасних міжнародних відносинах.
25. Ісламський фактор і світова політика.
26. Зовнішня політика України: аналіз етапів.
27. Нейромережі і світова політика.

Критерії оцінювання:

10 б. – Реферат виконаний за планом, має логічну структуру, візуалізація відповідає вимогам до презентацій, розкриває сутність проблеми, що розглядається, аргументовано представлено проблему.

8 б. – Реферат виконаний за планом, має логічну структуру, візуалізація відповідає вимогам, розкриває сутність проблеми, що розглядається, не наведені приклади сучасних досліджень із теми, яка обрана здобувачем.

6 б. – Реферат виконаний за планом, має логічну структуру, візуалізація не повністю відповідає вимогам, розкриває сутність проблеми, що розглядається, неаргументовано представлено проблему.

4 б. – Реферат виконаний за планом, має логічну структуру, візуалізація повністю відповідає вимогам, не повністю розкриває сутність проблеми, що розглядається, неаргументовано представлено проблему.

2 б. – Реферат виконаний за планом, має логічну структуру, візуалізація не відповідає вимогам, не повністю розкриває сутність проблеми, що розглядається, неаргументовано представлено проблему.

0 б. – Реферат виконаний не за планом, не має логічної структури, візуалізація не повністю відповідає вимогам, не розкриває сутності проблеми, що розглядається, неаргументовано представлено проблему. Пропонується доопрацювати реферат.

2. Індивідуальна письмова робота

1. Зовнішня політика держави.

Обрати для аналізу одну країну. Відповідно до трьох аспектів розгляду ЗП (конкретно-політичних, структурних, культурних) проаналізувати зовнішньополітичний процес обраної держави. Обсяг: 8–10 сторінок.

2. Міждержавні конфлікти.

Проаналізувати конфлікти відповідно до плану:

- учасники конфлікту;
- причини конфлікту;
- регулювання / урегулювання конфлікту.

Критерії оцінювання:

10 б. – Індивідуальна письмова робота виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація відповідає вимогам до презентацій, розкриває сутність проблеми, що розглядається, аргументовано представлено проблему.

8 б. – Індивідуальна письмова робота виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація відповідає вимогам, розкриває сутність проблеми, що розглядається, не наведені приклади сучасних досліджень із теми, яка обрана здобувачем.

6 б. – Індивідуальна письмова робота виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація не повністю відповідає вимогам, розкриває сутність проблеми, що розглядається, неаргументовано представлено проблему.

4 б. – Індивідуальна письмова робота виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація повністю відповідає вимогам, не повністю розкриває сутність проблеми, що розглядається, неаргументовано представлено проблему.

2 б. – Індивідуальна письмова робота виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація не відповідає вимогам, не повністю розкриває сутність проблеми, що розглядається, аргументовано представлено проблему.

0 б. – Індивідуальна письмова робота виконана не за планом, не має логічної структури, візуалізація не повністю відповідає вимогам, не розкриває сутності проблеми, що розглядається, неаргументовано представлено проблему. Пропонується доопрацювати індивідуальну письмову роботу.

3. Теоретичні школи міжнародних відносин

Розгляд основних 4 теоретичних шкіл теорії міжнародних відносин. Повна аргументована доповідь / презентація за обраною школою. Підтвердження основних положень школи конкретними роботами авторів. Актуальність положень у сучасній системі міжнародних відносин (нові напрями і оновлення теорій).

Критерії оцінювання:

5 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація відповідає вимогам до презентацій, розкриває сутність проблеми, що розглядається.

4 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація відповідає вимогам, розкриває сутність проблеми, що розглядається, не наведені приклади сучасних досліджень із теми, яка обрана здобувачем.

3 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація не повністю відповідає вимогам, не повністю розкриває сутність проблеми, що розглядається, не наведені приклади сучасних досліджень, де може бути застосований метод.

2 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація не відповідає вимогам, не повністю розкриває сутність проблеми, що розглядається, не наведені приклади сучасних досліджень, де може бути застосований метод.

0 б. – Презентація виконана не за планом, не має логічної структури, візуалізація не повністю відповідає вимогам, не розкриває сутності діяльності шкіл. Пропонується доопрацювати презентацію.

4. Принципи міжнародного права

Обрати один із 10 принципів міжнародного права і державу, де цей принцип реалізується / не реалізується.

Критерії оцінювання:

3 б. – Правильно обраний принцип. Фактологічне підтвердження виконання принципу в обраній державі.

2 б. – Правильно обраний принцип. Фактологічне підтвердження виконання принципу в обраній державі не достатнє.

0 б. – Неправильно обраний принцип, немає фактологічного підтвердження.

5. Презентація «Міжнародні організації»

Обрати одну міжнародну організацію, до складу якої входить / намагається увійти Україна та дослідити діяльність і значення цієї організації. Можливі варіанти: ООН, Європейський Союз, НАТО, Всесвітня організація здоров'я (ВОЗ), Всесвітня торговельна організація (ВТО) тощо.

Структура презентації:

а) вступ: короткий огляд теми, мета та обґрунтування вибору міжнародної організації;

б) історія: основні історичні події, які сприяли створенню організації;

в) мета і завдання: головні цілі та завдання організації;

г) структура: організаційна структура, рівні управління, комітети, підрозділи тощо;

д) діяльність: основні напрями та проєкти, якими займається організація;

е) роль у сучасному світі: вплив організації на міжнародну політику економіку, соціальні та екологічні питання;

є) висновки.

Критерії оцінювання:

5 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація відповідає вимогам до презентацій, розкриває сутність проблеми, що розглядається. Представлена позиція України.

4 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація відповідає вимогам, розкриває сутність проблеми, що розглядається, не наведені приклади сучасних досліджень із теми, яка обрана здобувачем. Представлена позиція України.

3 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація не повністю відповідає вимогам, не повністю розкриває сутність проблеми, що розглядається, не наведені приклади сучасних досліджень де може бути застосований метод. Представлена позиція України.

2 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація не відповідає вимогам, не повністю розкриває сутність проблеми, що розглядається, не наведені приклади сучасних досліджень де може бути застосований метод.

0 б. – Презентація виконана не за планом, не має логічну структуру, візуалізація не повністю відповідає вимогам, не розкриває сутність діяльності організації. Не представлена позиція України. Пропонується доробити презентацію.

6. Презентація – Міжнародний конфлікт

Обрати міжнародний конфлікт і дослідити його ескалацію та наслідки для міжнародної спільноти. Конфлікт може бути з різних сфер, наприклад, політичних, економічних, етнічних тощо. Можливі варіанти: сирійська війна, російсько-українська війна, конфлікт в Ізраїлі та Палестині тощо.

Структура презентації:

- а) вступ: короткий огляд теми, мета та обґрунтування вибору конфлікту;
- б) причини конфлікту: ідентифікація головних причин, які призвели до виникнення конфлікту;
- в) характер конфлікту: опис форми, масштабів, акторів, залучених сторін і динаміки конфлікту;
- г) вплив на суспільство: аналіз наслідків та впливу конфлікту на людей, економіку, культуру тощо;
- д) міжнародна реакція: оцінка втручання міжнародних організацій та держав у вирішення конфлікту;
- е) можливі шляхи врегулювання: пропозиції щодо можливих шляхів вирішення конфлікту та забезпечення миру.

Критерії оцінювання:

10 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація відповідає вимогам до презентацій, розкриває сутність проблеми, що розглядається, аргументовано представлено проблему.

8 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація відповідає вимогам, розкриває сутність проблеми, що розглядається, не наведені приклади сучасних досліджень із теми, яка обрана здобувачем.

6 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація не повністю відповідає вимогам, розкриває сутність проблеми, що розглядається, неаргументовано представлено проблему.

4 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація повністю відповідає вимогам, не повністю розкриває сутність проблеми, що розглядається, неаргументовано представлено проблему.

2 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація не відповідає вимогам, не повністю розкриває сутність проблеми, що розглядається, неаргументовано представлено проблему.

0 б. – Презентація виконана не за планом, не має логічної структури, візуалізація не повністю відповідає вимогам, не розкриває сутності проблеми, що розглядається, неаргументовано представлено проблему. Пропонується доопрацювати презентацію.

7. Ідеологія / релігія в системі міжнародних відносин

Обрати та дослідити роль ідеології та релігії в системі міжнародних відносин, їх вплив на політичні процеси, суспільство та можливі наслідки для міжнародної співпраці та конфліктів. Необхідно обрати один аспект ідеології або релігії в контексті міжнародних відносин, який цікавить найбільше. Можливі варіанти: вплив ідеологій на міжнародні відносини, роль релігії у конфліктах, взаємодія ідеології та релігії з правами людини тощо.

Структура презентації:

- а) вступ: короткий огляд теми, мета та обґрунтування вибору аспекту ідеології або релігії;
- б) огляд історичних та сучасних прикладів: ідентифікація головних прикладів ідеології або релігії в міжнародних відносинах, які слід проаналізувати;
- в) вплив на міжнародні відносини: аналіз впливу обраного аспекту на політичні процеси, міжнародну співпрацю та можливі наслідки;
- г) роль у конфліктах: дослідження ролі ідеології або релігії у міжнародних конфліктах та можливі способи врегулювання;
- д) взаємодія ідеології та релігії з правами людини: аналіз, як ідеологія або релігія можуть впливати на сферу прав людини та інші свободи;
- е) висновки.

Критерії оцінювання:

5 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація відповідає вимогам до презентацій, розкриває сутність проблеми, що розглядається.

4 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація відповідає вимогам, розкриває сутність проблеми, що розглядається, не наведені приклади сучасних досліджень із теми, яка обрана здобувачем.

3 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація не повністю відповідає вимогам, не повністю розкриває сутність проблеми, що розглядається, не наведені приклади сучасних досліджень, де може бути застосований метод.

2 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація не відповідає вимогам, не повністю розкриває сутність проблеми, що розглядається, не наведені приклади сучасних досліджень, де може бути застосований метод.

0 б. – Презентація виконана не за планом, не має логічної структури, візуалізація не повністю відповідає вимогам, не розкриває сутності завдання. Пропонується доопрацювати презентацію.

8. Національна, міжнародна, регіональна безпека.

Еволюція нормативно-правових основ. Презентація

Охарактеризувати нормативно-правову базу безпеки (міжнародної, регіональної, національної).

Структура презентації:

- а) вступ: короткий огляд теми, мета та обґрунтування вибору сфери безпеки;
- б) визначення та характеристика сфери безпеки: пояснення понять та основних аспектів сфери безпеки;
- в) еволюція нормативно-правових основ: аналіз розвитку правових інструментів у вибраній сфері безпеки від історичних часів до сьогодення;
- г) зміни та інновації: виділення ключових змін у нормативно-правових основах та їх значення для сучасного світу;
- д) вплив на суспільство та міжнародні відносини: аналіз впливу змін у нормативно-правових основах на безпеку суспільства та міжнародні стосунки;
- е) висновки.

Критерії оцінювання:

5 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація відповідає вимогам до презентацій, розкриває сутність проблеми, що розглядається. Представлена позиція України.

4 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація відповідає вимогам, розкриває сутність проблеми, що розглядається, не наведені приклади сучасних досліджень із теми, яка обрана здобувачем. Представлена позиція України.

3 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація не повністю відповідає вимогам, не повністю розкриває сутність проблеми, що розглядається, не наведені приклади сучасних досліджень, де може бути застосований метод. Представлена позиція України.

2 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація не відповідає вимогам, не повністю розкриває сутність проблеми, що розглядається, не наведені приклади сучасних досліджень, де може бути застосований метод.

0 б. – Презентація виконана не за планом, не має логічної структури, візуалізація не повністю відповідає вимогам, не розкриває сутності завдання. Не представлена позиція України. Пропонується доопрацювати презентацію.

9. Конфлікти у світовій політиці. Аналіз регіональний. Презентація

Обрати конфлікт у світовій політиці та дослідити його ескалацію і наслідки для міжнародної спільноти.

Структура презентації:

- а) вступ: короткий огляд теми, мета та обґрунтування вибору конфлікту.
- б) причини конфлікту: ідентифікація головних причин, які призвели до виникнення конфлікту;
- в) характер конфлікту: опис форми, масштабів, акторів, залучених сторін і динаміки конфлікту;
- г) вплив на суспільство: аналіз наслідків та впливу конфлікту на людей, економіку, культуру тощо;
- д) міжнародна реакція: оцінка втручання міжнародних організацій та держав у вирішення конфлікту;
- е) можливі шляхи врегулювання: пропозиції щодо можливих шляхів вирішення конфлікту та забезпечення миру.

Критерії оцінювання:

10 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація відповідає вимогам до презентацій, розкриває сутність проблеми, що розглядається, аргументовано представлено проблему.

8 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація відповідає вимогам, розкриває сутність проблеми, що розглядається, не наведені приклади сучасних досліджень із теми, яка обрана здобувачем.

6 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація не повністю відповідає вимогам, розкриває сутність проблеми, що розглядається, неаргументовано представлено проблему.

4 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація повністю відповідає вимогам, не повністю розкриває сутність проблеми, що розглядається, неаргументовано представлено проблему. Пропонується доопрацювати презентацію.

0 б. – Презентація виконана за планом, має логічну структуру, візуалізація не відповідає вимогам, не повністю розкриває сутність проблеми, що розглядається, неаргументовано представлено проблему.

10. Дебати на тему «Позитивні і негативні наслідки глобалізації»

Участь саме у дебатах можуть брати не всі студенти, проте ті студенти, які не беруть безпосередньої участі у дебатах, мають бути готовими поставити питання учасникам дебатів, а також обґрунтувати свою позицію щодо підтримки тієї чи іншої сторони.

Перед початком дебатів серед студентів проводиться опитування про те, скільки студентів підтримують позицію щодо «жорсткої сили» та скільки виступають за «м'яку силу». Це проводиться з метою моніторингу якості дебатів:

чи змогли студенти, що безпосередньо брали участь у дебатах, переконати своїх колег та змінити їхню думку.

Тривалість дебатів – до 40 хвилин.

Підготовка:

1. Студенти розподіляються на групи: ті, хто виступає «за» і підтримує певний суперечливий об'єкт проблематики дебатів, а також ті, хто виступає «проти» або підтримує протилежний об'єкт проблематики дебатів.

2. У кожній команді обирається по 1 спікеру, який представляє загальне бачення ситуації та наводить декілька аргументів.

3. Усі інші учасники команд мають підготувати аргументи на захист своєї позиції (2–3 аргументи), бути готовими поставити питання опонентам і мати фактологічний матеріал, що може проілюструвати хибність або слабкість аргументу команди опонентів. Отже, алгоритм проведення дебатів є таким:

Раунд 1. Виступ спікерів обох команд (до 5 хвилин).

Раунд 2. Висловлення аргументу № 1 від команди, що виступає «за» та підтримує певний спірний об'єкт проблематики дебатів. Заперечення цього аргументу від команди, що виступає «проти» або підтримує протилежний об'єкт проблематики дебатів, використання фактологічного матеріалу. Проведення перехресних запитань від команд – дискусія щодо висунутих аргументів.

Раунд 3. Висловлення аргументу № 1 від команди, що виступає «проти» або підтримує протилежний об'єкт проблематики дебатів. Заперечення цього аргументу від команди, що виступає «за» та підтримує інший спірний об'єкт проблематики дебатів, використання фактологічного матеріалу. Проведення перехресних запитань від команд – дискусія щодо висунутих аргументів.

Раунд 4. Висловлення аргументу № 2 від команди, що виступає «за» та підтримує певний спірний об'єкт проблематики дебатів. Заперечення цього аргументу від команди, що виступає «проти» або підтримує протилежний об'єкт проблематики дебатів, використання фактологічного матеріалу. Проведення перехресних запитань від команд – дискусія щодо висунутих аргументів.

Раунд 5. Висловлення аргументу № 2 від команди, що виступає «проти» або підтримує протилежний об'єкт проблематики дебатів. Заперечення цього аргументу від команди, що виступає «за» і підтримує інший варіант об'єкта проблематики дебатів, використання фактологічного матеріалу. Проведення перехресних запитань від команд – дискусія щодо висунутих аргументів.

Раунд 6. Може бути, якщо у сторони «за» є аргумент № 3, який не втратив своєї актуальності за час дебатів.

Раунд 7. Може бути, якщо у сторони «проти» є аргумент № 3, який не втратив своєї актуальності за час дебатів.

Раунд 8. Питання від студентів, що не брали участі у дебатах, до обох сторін.

Раунд 9. Підбиття підсумків із проведенням опитування, чи змінилася думка в учасників дебатів під впливом аргументів та проведення підсумкового голосування серед студентів, як було заплановано перед дебатами. Висловлення студентами вражень від дебатів.

Тривалість – 40–50 хвилин.

11. Альтернативне іспиту завдання

1. Міжнародний конфлікт.

Розглянути конкретний міжнародний конфлікт за наступним планом:

1. Суб'єкти конфлікту (основні, опосередковані).
2. Причини конфлікту.
3. Розгляд конфлікту з погляду національної, регіональної, міжнародної безпеки.
4. Етапи вирішення конфлікту.
5. Переговори (проаналізувати еволюцію вирішення конфлікту. Проаналізувати процес переговорів з погляду різних тактичних прийомів).
6. Результати (наслідки для суб'єктів міжнародних відносин).

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ / ІСПИТУ

1. Визначте предметні галузі: світової політики, міжнародних відносин, світового політичного процесу.
2. Визначте рівні аналізу і методи досліджень світової політики.
3. Визначте та охарактеризуйте традиційних і нових акторів світової політики.
4. Охарактеризуйте діяльність транснаціональних корпорацій у сучасній світовій політиці.
5. Охарактеризуйте і класифікуйте сучасні міжнародні організації.
6. Класифікуйте й охарактеризуйте міжнародні міжурядові організації.
7. Проаналізуйте діяльність ООН у світовій політиці. Визначте основні проблеми цієї організації.
8. Проаналізуйте діяльність Європейського Союзу як сучасного гравця світової політики. Визначте головні проблеми ЄС на сучасному етапі.
9. Назвіть і охарактеризуйте нових акторів світової політики.
10. Охарактеризуйте і класифікуйте міжнародні неурядові організації.
11. Розкрийте сутність держави як головного суб'єкта міжнародних відносин. Визначте проблеми суверенітету в сучасних умовах світової системи. Класифікуйте держави.
12. Визначте основні концептуальні підходи до аналізу світової політики.
13. З'ясуйте сутність наукових суперечок у теорії міжнародних відносин. Назвіть учасників, та охарактеризуйте проблеми вирішення.
14. Розкрийте сутність природи міжнародних відносин у теорії політичного реалізму.
15. З'ясуйте сутність ліберально-ідеалістичної парадигми в теорії міжнародних відносин. Назвіть представників.
16. Визначте сутність неомарксистської теорії міжнародних відносин. Охарактеризуйте різновиди немарксистської парадигми.
17. Проаналізуйте модерністський та постмодерністський підхід у теорії міжнародних відносин.
18. З'ясуйте загальні положення про природу міжнародних відносин, які приймаються представниками всіх парадигм.
19. Проаналізуйте глобальні процеси формування нової системи міжнародних відносин.
20. Визначте сутність категорії «глобалізація». Проаналізуйте теоретичне обґрунтування глобалізації. Визначте шляхи світового розвитку в умовах глобалізації.
21. Розкрийте сутність взаємозв'язку глобалізації і національного суверенітету держав.
22. Проаналізуйте позитивні і негативні наслідки глобалізації: економічні, соціальні, політичні, культурні.

23. Розкрийте сутність ідеології як форми політичного знання. Дайте визначення ідеології. Проаналізуйте рівні ідеології. Поясніть зв'язок державної ідеології і процесу формування зовнішньополітичного курсу.

24. Розкрийте сутність зовнішньої політики. Дайте визначення зовнішньої політики. Поясніть, які аспекти розгляду зовнішньої політики застосовують у сучасній науці.

25. Проаналізуйте теоретичні напрями розгляду зовнішньої політики держави та зовнішньополітичного процесу.

26. З'ясуйте взаємозв'язок внутрішньої і зовнішньої політики: теоретичне обґрунтування і сучасне становище.

27. Проаналізуйте процес прийняття зовнішньополітичних рішень державою.

28. Розкрийте сутність національно-державного інтересу як об'єктивної і суб'єктивної категорії міжнародних відносин.

29. Дайте визначення національного суверенітету. Класифікуйте національно-державний суверенітет. Проаналізуйте процес формування національної стратегії держави.

30. Дайте визначення міжнародного права. Проаналізуйте особливості та функції міжнародного права.

31. Класифікуйте норми міжнародного права. З'ясуйте сутність процесу нормотворення.

32. З'ясуйте, як взаємопов'язані категорії «міжнародне право», «зовнішня політика» та «дипломатія». Поясніть, як співвідносяться міжнародне та внутрішньодержавне право.

33. Проаналізуйте принципи міжнародного права. Визначте проблеми їх реалізації в сучасних світових умовах.

34. Проаналізуйте умови виконання механізму колективного забезпечення міжнародного миру та безпеки в сучасних міжнародних відносинах.

35. З'ясуйте характер взаємовідносин релігії та світової системи. Проаналізуйте діяльність церков у сучасній системі міжнародних відносин.

36. Розкрийте сутність ісламського фундаменталізму в сучасній світовій системі.

37. Обґрунтуйте з погляду теорії міжнародних відносин зв'язок національної та міжнародної безпеки.

38. Проаналізуйте сучасний стан міжнародної безпеки. Проаналізуйте правові засади міжнародної безпеки.

39. Поясніть нові виміри відносин «Північ – Південь». Наведіть приклади. Які зараз існують теорії розвитку та відсталості в сучасній політичній науці?

40. Проаналізуйте соціально-економічне та політичне положення «Північ – Південь», «Південь – Південь». Наведіть приклади.

41. Охарактеризуйте військовий фактор у сучасних міжнародних відносинах. Визначте проблеми контролю за зброєю масового знищення.

42. Розкрийте основні теоретичні підходи до дослідження міжнародних конфліктів.
43. Міжнародний конфлікт: поняття, класифікація.
44. Які виділяють стадії та фази розвитку конфлікту; його розширення та ескалації?
45. Охарактеризуйте третю сторону в урегулюванні міжнародного конфлікту. Визначте типи, функції та засоби впливу третьої сторони.
46. Багатоманітність посередництва. Посередництво держав, міжнародних організацій, приватних осіб.
47. Визначте основні принципи і фази урегулювання конфліктів.
48. Визначте сутність переговорного процесу. Охарактеризуйте етапи, особливості проведення, тактичні засоби переговорного процесу.
49. Поясніть взаємозв'язок комунікації та міжнародних відносин, правовий аспект і основні проблеми.
50. Футурологічне бачення міжнародних відносин. Політичний прогноз С. Гантінгтона («Зіткнення цивілізацій»).
51. Футурологічне бачення міжнародних відносин. Політичний прогноз О. Тоффлера («Футурошок», «Зсув влади: знання, багатство, сила на порозі ХХІ ст., «Третя хвиля»).
52. Які визначив проблеми «кінця історії» за Ф. Фукуямаю («Кінець історії»)?
53. Яка геостратегія для Євразії за З. Бжезинським («Велика шахівниця»)?
54. Проаналізуйте положення України в системі міжнародних відносин. Визначте пріоритети зовнішньополітичної діяльності України.
55. Охарактеризуйте процес формування зовнішньополітичної стратегії країнами Близького та Середнього Сходу.
56. Проаналізуйте міжнародні відносини у Південно-Східній і Центральній Азії.
57. Охарактеризуйте нову систему взаємовідносин у ЄС.
58. Проаналізуйте зовнішньополітичну стратегію США в сучасній світовій політиці.
59. Охарактеризуйте зовнішню політику країн Латинської Америки в сучасних міжнародних відносинах.
60. Проаналізуйте сучасні міграційні процеси: історичні форми та сучасні моделі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Глобальна економіка: навч. посіб. / Т. В. Шталь, Ю. Б. Доброскок, О. О. Тищенко, Н. В. Проскурніна, Ю. О. Світлична. Харків: Видавництво «Форт», 2016. 358 с.
2. Книш М., Котик Л. Глобальні проблеми людства: навч. посіб. Львів: Простір-М, 2021. 130 с.
3. Міжнародні відносини: Історія. Теорія. Економіка. Право: навч. посіб. / за ред. М. З. Мальського, Ю. М. Мороза. Київ: Знання, 2010. 464 с.
4. Шамборовський Г. О. Регіональна політика Європейського Союзу: навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 187 с.
5. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: підручник. Київ: Либідь, 2006. 464 с.

Допоміжна література

1. Арон Р. Мир і війна між націями / пер. з фр. В. Шовкун, З. Борисюк, Г. Філіпчук. Київ: МП «Юніверс», 2000. 686 с.
2. Бжезінський З. Україна у геостратегічному контексті / пер. з англ. А. Іщенка. Київ: ВД «Києво-Могилян. акад.», 2006. 101 с.
3. Демчишак Р., Завада Я. Зовнішня політика країн Центрально-Східної та Південно-Східної Європи. Львів: Львівська політехніка, 2021. 192 с.
4. Кулинич І. М. Версальська система міжнародних відносин. *Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. Київ: Наукова думка, 2003. Т. 1. 486 с.*
5. Палінчак М. М., Галда П. П., Лешанич М. М. Релігійний фактор у міжнародних відносинах: навч. посіб. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2015. 296 с. URL: surl.li/cc/mcjzwn
6. Талєб Н. Чорний лебідь. Про (не)ймовірне у реальному житті. 3-тє вид. Київ: Наш формат, 2020. 392 с.
7. Талєб Н. Антикрихкість. Про (не)вразливе у реальному житті». 2-тє вид. Київ: Наш формат, 2019. 400 с.
8. Талєб Н. Обдурені випадковістю. Незрима роль шансу в житті та бізнесі. Київ: Наш формат, 2020. 320 с.
9. Тихоненко І. В. Дослідження регіональної безпеки «незахідними» теоріями міжнародних відносин. *Політичне життя*. 2017. № 3. С. 121–125. URL: https://www.researchgate.net/publication/344165603_Doslidzenna_regionalnoi_bezpeki_nezahidnimi_teoriami_miznarodnih_vidnosin

10. Угрин Л. Суб'єктність індивіда в сучасних теоріях міжнародних відносин. *Вісник Львівського університету. Серія «Філософсько-політологічні студії»*. 2012. Вип. 2. С. 154–165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlu_fps_2012_2_19
11. Чекаленко Л. Д., Федуняк С. Г. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): підручник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. Л. Д. Чекаленко. Київ: ДП «Вид. дім. Персонал», 2010. 464 с. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%A7%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>
12. Buzan B. Wever O. *Regions and Powers. The structure of international security*. New York: Cambridge University Press, 2003. 570 p.
13. Lamont C. *Research Methods in International Relation*. ResearchGate. URL: https://www.researchgate.net/publication/344403631_Research_Methods_in_International_Relations
14. Heywood A. *Global politics*. New York: Palgrave Macmillan, 2011. 560 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/307920281_Andrew_Heywood_Global_Politics_Palgrave_Macmillan_2011_pp_560
15. Nye J. S., Keohane R. *Transnational Relations and World Politics: An Introduction*. *International Organization*. 1971. Vol. 25, № 3. P. 329–349. URL: <https://www.jstor.org/stable/2706043>
16. Nye J. S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York : Public Affairs, 2004. 191 p. URL: https://www.academia.edu/28699788/Soft_Power_the_Means_to_Success_in_World_Politics_Joseph_S_Nye_Jr

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Стокгольмський інститут вивчення проблем світу. URL: www.sipri.se
2. Матеріали англійської школи. URL: www.ukc.ac.uk/politics/englishschool/papers/
3. Проблеми націй та націоналізму в сучасному світі: *The Nation: Real or Imagined? The Warwick Debates on Nationalism*. URL: www.lse.ac.uk/Depts/Government/gellner
4. Центр Фернана Броделя в університеті штату Нью-Йорк в Бінгемтоне. URL: <http://fbe.binghamton.edu>
5. Соціологія світової політики. Електронний варіант курсу професора М. Шоу в університеті Суссекса (Велика Британія). URL: www.susx.ac.uk/Users/hafa3/sgp.htm
6. Журнал *Foreign Policy* (США). URL: www.foreignpolicy.com
7. Журнал *Foreign Affairs* (США). URL: www.foreignaffairs.com